

pencereyi kapama / gök dolabilir içeri*

Hatice Erbay ÇALAĞAN
(JMOYK üyesi)

JMO 18. Dönem Genel Kurulu'nda, "Kadın jeoloji mühendislerinin oda çalışmalarına daha etkin katılımını sağlayacak görüş ve öneriler geliştirerek gerekli faaliyetlerde bulunmak" cümlesinin odla yönetim korulunun görev ve yetkilerine eklenmesi çalışmaları cengaverce bir tavırla engellendi,, tüzüğe ilişkin bu önerge reddedildi. Reddedenler kadınların daha aktif katılımını istemediler mi, yoksa zaten kadınların aktif olarak katıldığını mı düşündüler, by da anlaşılamadı. Ayrıca bu nitelikteki bir tartışmanın gerçekleşeceği koşullar da şaka gibi el kaldırılıp indirilen genel kurul sürecinde ne yazık ki mevcut değildi.

Düşündürücü olan ise reddedilmesinden öte, konuya gösterilen yaklaşım ve tavrıydı. Kadına ilişkin konular en geri örgütlülüklerde bile daha düzeyli bir tartışma şansı ve ortamı yakalarken bizim "ilerici-demokrat odamızda alay konusu oldu ve gereksiz görüldü., Bu davranış içinde bulunan bazı delegelerle aynı delegasyon listesinde olmaktan üzüntü duyduğumu da burada belirtmek zorundayım. Çünkü, böyle bir sorunun olduğuna ve olmadığına inanan arkadaşlarım genel kurul sürecinde kadınlarımız oda çalışmalarına aktif katılımını istemediler, yani tavrılarında ortaklaştılar, yani sınıfsal çelişkilere inananlarla inananların tercihleri aynı oldu ve red kararında buluştular.

Elbette ki bu davranışa birçok geleneksel gerekçeler bulunabilir. Ama acı olan toplumsal eşitliği şiar edinenlerin aldığı tavrıdır, Yani ozanın dediği gibi, "lie dostun Mr tek gülü yareler beni". Üstelik bu dostların fetvaları üa hazır; "Bu sorun sınıfsal çelişkidenden bağımsız ele alınamaz

ve onuyla birlikte çözülür." Çok ilerici bir tavır gibi görünse de nedense bana cennet vaadini hatırlatıyor.

İnsanlığı tarihsel gelişiminden bugüne kadar varolan ve bu tarihsel gelişimin birçok aşamasında can alıcı belirlemelere ve çıkarsamalara neden olan kadının tarihsel gelişimi bugüne ışık tutmaktadır ve bu gelişim herhalde bugünden geleceğe de ışık tutacaktır, Bu nedenle "kadın sorunu" ve tarihsel gelişimi ile ilgili zorunlu bazı hatırlatmaları ne yazık ki yapmak durumundayım;

JMO-18. Dönem Genel Kurulu'nda, "Kadın jeoloji mühendislerinin oda çalışmalarına daha etkin,, katılımını sağlayacak görüş ve öneriler geliştirerek gerekli faaliyetlerde bulunmak" cümlesinin oda yönetimi • kurulunun görev ve yetkilerine eklenmesi çalışmaları cengaverce bir tavırla engellendi, tüzüğe ilişkin by önerge reddedildi.

Bir başyapıt olan Engels'in "Ailenin, Devletin ve Özel Mülkiyetin Kökeni" eseri kadının tarihsel gelişiminin, yani kadın-erkek arasındaki çelişkilerin insanlığın, sosyal yapının, üretim ilişkilerinin gelişimine yaptığı etkinin anlatımıdır, dersek sanırım yanlış olmaz. Ve şimdilerde "kadın sorunu" diye adlandırdığımız sorunlar bütünü'nün üretim ilişkilerinden kopuk olması şöyle dursun,, bu ilişkilerin tamı da göbeğinde olduğu yadsınamaz bir gerçekliktir ve tam da bu noktada önemle vurgulamak gerekir ki; ayrımcılık da bu ilişkilerin topluma içselleştirilmiş ideolojik sonucudur. Yine yabanıllık-barbarlık ve nihayet uygarlık ve ailemin gelişimi, kadın-erkek çelişkisinin tarihsel olarak sınıfsal gelişimlerden ve çelişkilerden asla ayrı tutulamayacağını ve yadsınıp inkar edilemeyeceğini ortaya koyar., Daha dair anlamda ailenin gelişiminden de aynı çıkarımı yapmamız mümkündür.

"Kadının toplum yaşamının başlangıcında erkeğim kölesi okluğu yolundaki fikir, bize aydınlıklar yüzyılından kalan en saçma fikirlerden biridir, Bütün yabanılarda, aşağı ve orta aşamadaki hatta kısmen yukarı aşamadaki bütün barbarlar

* Arkadaş Z» ÖZGEM *in şiirinden

arasında kadın, yalnızca özgür değildir, ayrıca çok değer verilen bir duruma sahiptir." (1) Barbarlık döneminde, bütün sahip olunanlar kan bağıyla bağlı olanlara aitken, yani ortakken ve üretim fazlası bulunmuyorken; ilerleyen zamanda çalışma aletleri ve sürüler aile başkanının mülkiyetine geçer ve erkek bunlara sahip olur, fakat çocuklarına miras bırakamaz, çünkü çocuklar 'erkeğin mirasçısı değildir.: Servet artışı erkeğin giderek daha fazla önem kazanmasına ve erkeğe dayalı bir miras

Tarihte kendini gösteren ilk sınıf çatışması, erkekle kadın arasındaki uzlaşmaz karşıtlığın kan-koca evliliği içindeki gelişmesiyle ve ilk sınıf baskısı da dışı cinsin erkek cins tarafından baskı altına alınmasıyla düşümdedir.

hukukunun oluşmasına neden olur ve analık hukuku böylece yıkılır. "Analık hukukunun yıkılışı kadın cinsinin büyük tarihsel yenilgisi oldu. Evde bile yönetimi ellinde tutan erkek oldu; kadın a ş a ğ ı l a n d ı , köteleşü..." (1)

Marx, ilk işbölümünün kadınla erkek arasında bölünme bakımından yapılan işbölümü olduğunu söylüyor ve Engels

en önemli belirlemelerini şöyle sıralıyor.

"Tarihte kendini gösteren ilk sınıf çatışması, erkekle kadın arasındaki uzlaşmaz karşıtlığın kan-koca evliliği içindeki gelişmesiyle ve ilk sınıf baskısı da dışı cinsin erkek cins tarafından baskı altına alınmasıyla düşümdedir."

"Analık hukukundan babalık hukukuna geçiş, ortak mülkiyetten özel mülkiyete geçişle aynı zamanlı sayılır."

"Kadın-erkek arasındaki eşitsizlik hiçbir zaman kadını iktisadi baskı altında oluşunun nedeni değil, sonucudur." Yani iktisadi baskı ve ideolojisi bu eşitsizliği doğurmuştur.

"Başlangıçta ev ekonomisi - ev işi toplumsal zorunluluk taşıyan ve kamu niteliği olan bir işken; ataerkillik ile bu değişti, ev ekonomisi kamu niteliğini yitirdi, özel hizmet alanı haline dönüştü."

Toplumsal üretimden uzaklaşan kadın, ücretsiz olarak bu özel hizmeti vermeye başladı fakat erkeğin iktisadi üstünlüğü birçok alanda da üstün olması sonucunu doğurdu ve bu üstünlük de elbette topluma içselleştirildi. Kadın hiçbir zaman en iyi meta olmaktan kurtulamadı!, hatta

Engels de bahsi geçen kitabında kadının meta olarak görülmesinden doğan "Verme" ve "alma" sözlerini doğal bir şekilde kullanma gafletini gösteriyor ya da çevirmenin kurbanı oluyor,

Bilindiği gibi kadının toplumsal üretime tekrar katılımını sağlayan ise uygarlık ve sanayinin gelişimi oluyor ve de kadının kurtuluşunun ilk koşulu da böylece sağlanıyor. Fakat kadın toplumsal üretime dönse de, iktisadi üstünlük yok olmadığı sürece erkeğin üstünlüğünün de yok olmayacağı burada asla atlanmaması gereken bir noktadır»

Kadının üretim sürecine dönmekten devam edecek olursak; kadın kendi işgücünü satarsa da satmasa da işgücünün yeniden üretimini üstlenmiş durumdadır. • (Kadın belirlemesinden de salt evlilik ilişkisine dayalı olarak ikili ilişkideki kadın anlaşılmalıdır. Daha geniş kadın kesimleri yeniden üretim sürecinin içinde ediliyor.) Burada işçinin emeğinin karşılığını almasıyla yeniden emeğini satmasına kadar geçen sürede üretilen emekten, yani tüketim sürecindeki emekten bahsediyoruz, bu da kadının emeğidir, Kadını olmadan tüketim (kapitalist ilişkilerin gerektirdiği şekliyle) gerçekleşmiyor diyebiliriz, Tüketilecek mal kadın emeği olmadan yemeğe, temizliğe, bakıma dönüşmüyor, burada karşılıksız: bir emek harcanıyor ve bu emek mutfak suretinde arb-değere etkiliyor. İşçinin ve diğer aile bireylerinin temel gereksinimleri kadın tarafından sağlanıyor. Tüketim ve işgücünün yeniden satılması arasında kopanlamaz bir bağın mevcut olduğunu biliyoruz, bu bağ kadının emeği sağlıyor ve kapitalizmin yaşama kazandığı bağlardan biri de bu oluyor.

Hiçbir şekilde inkar edilemez bir nokta da işgücünün yeniden üretilmesinde kadının organize edilmiş emeğinin olmasıdır. Yeniden üretimi kadın yapmazsa, kapitalist için işçinin emeğini tekrar satması elbette riske girecektir. Yani salt işçiye verilen ücret işçinin hayatını devam ettirmesi için yeterli koşul değildir ve kapitalist kendisi için bunu, yani işçinin bakımını ve hayatını devam ettirmesini sağlamak zorundadır. **Bunu** karşılıksız olarak kadına yaptırmakta ve ideolojik yaklaşımıyla da bunu garantilemektedir.

Ayrıca işgücünün yeniden üretilmesi» gelecek kuşakların da üretilmesi anlamını barındırır ve bu sadece yeni kuşağı doğurmakla sınırlı olmayıp büyütülmesi, yetiştirilmesi; tüm bakım ve sorumluluğunun taşınması demektir. Neslin üretilmesi gö-

revâ aslında toplumsal bir görevken varolan sistemde kadına ait bir sorumluluk alanı olmuş, burjuvazi by alana ilişkin hiçbir yatmm yapmadan yeni işgücünün üretilmesini kadınlara fyavale etmiştir. Böylece de kadının çocuk doğurma ve bakma görevi her zaman ekonomik katkısı ve üretim ilişkilerine girişinden çok daha önde olmuş ve bü yaklaşım! kuşaklar boyu sunmuştur, hala sürdüğü de çok açıktır,

Aynı şekilde kadifilEarrın kitlesel olarak üretim sürecine katılması püe işgücünün yeniden üretimini riske atacağı için, sermaye tarafımdan tercih edilmeyecektir ve bununla ilişkili olarak işe almada ilik tercih edilmeyen de ilk çıkarılan da hep kadın olacaktır ve kadına uygulanan ayrımcılıktan sermaye önemli ölçüde kair sağlayacaktır. Sanayi büyürken işgücünü satabilen kadın, gerek görüldüğünde çok daha kolay evine gönderilebilecek ve işsizlik de yine aynı kolaylıkla gpzlenebilecektir.

Ayrımcılığın kapitalist üretim ilişkilerinden doğan ideolojik bir sonuç olduğunu bir kez daha söylemekte fayda var, Bku kavramı; kullanmak bite feminizmi çağrıştırdığından kimi zaman bir eleştiri nedeni olabilir. Ayrımcılık kavramını dillendirenler feministler olsa da ben, hiçbir komplekse kapılmadan, duruma çok iyi uyduğunu düşündüğüm için gocunmadan kullanıyorum ve bunu dostlara öneriyorum. Çünkü sosyalistlerin kompleksli olma hakları yoktur. Ben kendi dünya görüşüme inanıyorum, güveniyorum, feminizmi bir tehlike olabilecek nitelikte ve kapsamda görmüyorum, ko rkm uyorum. Feminizm bir dünya görüşü olarak kabul edilmeyebilir. Kadın sorununa sadece "cins ayrımcılığı" temelinde bakarak geri ve dar bir noktaya da düşebilir, fakat yine de bu konuda ortaya konmuş çelişkiler "sınıfsal değil" teziyle örtülemez ve geçiştirilemez. Ayrıca kadın sorununu kabul etmek ve açılım getirmeye çalışmak da feminizm olarak nitelendirilemez. Eğer biz üretim ilişkileri sürecinin farkındaysak ve daha kapsayıcı bir dünya görüşüne sahipsek neden çekiniyoruz. Feminizmden de alınabilecek doğrular varsa bunları kendi yapımıza, bünyemize katıp, yola devamı etmek gerektiğini düşünüyü-

rum. Zaten bunu biz yapmasak, direnssek bile süreç herhalde böyle işleyecektir.

Kaba materyalist» indirgemeci anlayışı aşarak baktığımızda; üretime katılan emekçi kadın ve erkeğin ekonomik düzeyle açıklanmayacak bir eşitsizliği kapitalizm içinde sürdürdüğü gerçeği görülebilir. Çünkü farklı sınıflarda olsalar da tüm erkeklerim kadımları ikincil konumda tutmaktan çıkarları olduğu kesindir. Kendisi baskı ve sömürüye uğrarken sistem sayesinde bir başkasını yani kadını baskı ve sömürü altında tutmaktadır.

Kadın, hem erkek hem de sistem karşısında sömürü ve baskı altındadır» Hatta erkek egemen kültür, topluma ve dolayısıyla kadına da içselleştirildiğinden kaduılar çoğu zaman karşılarında hemcinslerini de bulurlar, İnsanlık tarihi boyunca,, burjuva sınıf ahlakının toplumların bilinçaltına neredeyse kazınircasına işlendiği gerçeği sürekli hatırlanmalıdır. Zaten kadınların kendileri de, sömürülmelerine dayalı by ideolojinin üreticileridir ve burjuva sınıfının devamlılığı için de sistemi by şekilde işleyecektir ve kadın içendi sömürüsüne dayalı eğitim sistemini (Althusser'e göre devletin ideolojik aygıtlarından biri olan eğitimi) üretmeye devam edecektir. Althusseinin bahsettiği bu aygıtları yani üstyapı kurumlarının onların oluşmasında şart olan altyapıdan zaman zaman daha güçlü, uzun ömürlü ve dayanıklı olduğunu ve altyapı değişse de üstyapının yer yer devamlılık gösterdiğini göz önünde tutmak zorundayız,

Değişik nedenlerle de olsa erkek egemen kültürü savunanlar ya da böyle fair ayrımın olmadığını, tek çelişkinin sınıfsal çelişki olduğunu (ki temel çelişki elbette odur), sınıfsal çelişkiyi de işçi-işveren arasındaki ilişkiye indirgeyen anlayışlar, kadının özgürleşme sürecine ve mücadeleye birey olarak katılma durumuna ket vururlar; böyle oldukça da demokrasi ve sınıfsal mücadelede kadın genelde erkeğe destek konumunda kalır, birey olarak mücadelede yerini alamaz.

Şu bir gerçektir, sömüren ve sömürülen sınıftaki kadın ve erkeğe baktığımızda ilki tarafta da kadın erkekten daha geridedir. Nedense

Yani salt işçiye verilen ücret işçinin hayatını devam ettirmesi için yeterli» koşul değildir ve kapitalist kendisi için bunu, yani işçinin bakımını ve hayatını. devam «to™*™' sağla» mak zorundadır; Bunu karşılıksız olarak kadına yaptırmakta ve ideolojik yaklaşımıyla da bunu garantilemektedir

foü tespitleri yapmak bazen kadınlar için zor ve incitici olabiliyor. Bunu anlamak mümkün olmadığı gibi bu konuda bir perspektif oluşturmak için böyle kırılma noktalarının belirleyici olmasını vß surf bu nedenle böyle bir sorun yokmuş gibi davranılmasını da kabul etmek mümkün değildir. Bu varolan sistemi anlayışını oltaya koymaktır. Bunu belirlemekle kadını aşığılamaş olmayız, kadının özgürlük mücadelesi için bu belirleme zorunludur, tıpkı işçi sınıfının ezildiğı ve sömürüldüğü belirlemesi nasıl onu aşığılamaş, aksine mücadele içindeki yerini belirliyorsa kadını çiftte sömürüsü de onu aşığılamaş, sınıfsal mücadeleye eklenenecek bir dinamizm taşıdığını ortaya koyuyor, Bu dinamizmi örgütlemek, kahalize etmek ise daha güzel bir dünyayı düşleyen bizlerin maharetine kalıyor.

Sınıfsal! mücadeleyi böylecek; diye kadınların bu sorun etrafında bilinçlenmesine ve örgütlenmesine karşı çıkanlar, ne yazık ki sınıfsal mücadele için dinamizm oluşturabilecek bir hareketi baştan engellemiş, dolayısıyla da mücadeleyi zaten bir şekilde bölmüş oluyorlar. Ayrıca kadın hareketinin gelişmesi, korkulduğu gibi sınıf hareketini engelleyen, sekteye uğratan bir durum olmadığı gibi, kadın sorununun bilince çıkartılmasını sağlayabilir,

işçi sınıfındaki kadınlarla bu yönde bağ oluşturulmasına ve erkek işçilerin de egemen sınıf ahlakından ve ideolojik yaklaşımından uzaklaşmasına destek olabilir.

Bizim kadın sorunundan anladığımız salt kadını erkek eşitliği' değildir. Kadının özgürleşme sorunudur. Fakat kadınların eşitliği savunmasında da, cins ayrımcılığına karşı çıkmasında da topluma yönelik kazanımlar sözkonusudur. Bu kaçınılmaz bir şekilde kadınların mücadele perspektifini ve mücadele alışkanlıklarını geliştirmesini sağlayacaktır.

Eğer kadınlar, salt kadın oldukları için erkekten daha farklı bir baskıya uğramıyorlarsa kadın sorunu diye bir şey yok demektir. Eğer farklı bir baskıya ve sömürüye uğradıklarım düşünürsek de böyle bir sorunun varlığını kabul ediyoruz demektir; o zaman türün bunları irdelemeyi de kabul etmek gerekir. Bunun da illa ki feminizm

olmadığını, sınıfsız bir dünya görüşü olan kadınların da bu konuda söyleyecek sözleri olabileceğini onlara teslim etmek gerekir. Sınıfsız toplum mücadelesini verenler, mutlak surette erkek egemenliğini tartışmak zorundadır» Bunu sonraya ötelemenin inandırıcı ve ciddiye alınır bir yanı bulunmamasıyla birlikte, bu ne yazık ki ikna edici de olmaktadır.

Basksız, sömürsüz, sınıfsız bir toplum isteyenlerin iliş de bu düşüncelere sahip olmayanlarla sonuç itibarıyla kadın sorunu konusunda neredeyse aynı düşüncede ve davranışta olmaları, üzerinde düşünülmesi gereken bir durumdur. Sınıfsız toplum isteyen kadınlar bu anlayışın ve tavrın bu dünya görüşü şüf e hiç de uzlaşmadığını, sınıfsız bir topluma delik ve sonrasında savunacak ve de böylesi ikincil ve gerekli bir mücadele alanını zorunluluk olarak kendilerine açacaklardır. Bu sorun kesinlikle kendiliğindenci anlayışa bırakılmamalıdır, yani cennet va ad edilmemelidir» Sömürüyü olduğu gibi ortadan kaldırmayı hedefleyen işçi sınıfı, kendi içinde barındırdığı bu çiftte sömürü gerçe-

Feminizm bir dünya görüşü olarak kabul edilmeyebilir Kadın sorununa sadece "cins ayrımcılığı" temelinde bakarak geri ve dar bir noktaya da düşebilir, fakat yine de bu konuda ortaya konmuş çelişkiler "sınıfsal değil" teziyle örtülemez ve geçiştirilemez. Ayrıca kadın sorununun kabul etmek ve açılım getirmeye çalışmak da feminizm olarak nitelendirilemez*

ğyle hesaplaşma!!, bu düzen içerisinde bunu tümünden yok edemese de, by gerçeğe hareket etmeli ve verdiği sınıf mücadelesinde bunu bilince çıkarmalıdır. Sonuçta kadın sorunu ve ayrımcılık belirlemeleri sınıfsal çelişkilerden asla bağımsız değildir, olamaz da. Aslında kadın sorununu gereksiz veya yalnız kadınların sorunu olarak görmek, sınıfsal çelişkiden uzaklaşmak ve kapitalist üretim ilişkilerine ait bir ideolojik yaklaşımı sürdürmekle özdeştir.

Ütopyalarımız güzeldir ve kıyasıya savunulmalıdır. Fakat ütopyacılıkla. ütopyaları savunmayı birbirine karıştırmaması gereken dostların bu yanıldan- hızla uzaklaşp kurtulmalarını! ve pencereyi kapamamalarını diliyorum.

Kaynaklar

(1) Engels, Ailenin, Devletin ve özel Mülkiyetin Kökeni, SOL Yayınları